

PÓKA RÓBERT

ÁRVAY EMLÉKNAP 2017. MÁJUS 26.

ÁRVAY MEMORIAL DAY. The Department of Obstetrics and Gynaecology of the University of Debrecen organised a memorial meeting in honour of its former director, Professor Sándor Árvay, on the occasion of the 20th anniversary of his death. The text presents the events of the memorial day (the inauguration of the statue of Professor Árvay, a memorial scientific sitting, a meeting of the retired colleagues), the major events of Professor Árvay's life and his merits.

Szoboravatás

Halálának 20-ik évfordulója alkalmából emlékülést rendeztünk klinikánk korábbi igazgatója, dr. Árvay Sándor tiszteletére. Ezúton köszönjük dr. Csernoch László rektor-helyettes úrnak, dr. Mátyus László dékán úrnak, dr. Kappel-mayer János elnökhelyettes úrnak, a családtagoknak és valamennyi vendégünknek, hogy jelenlétükkel megtisztelték ünnepségünket.

Az emléknapi eseménysorozata Árvay professzor úr mellszobrának felavatásával kezdődött. A Debreceni Egyetem, az Általános Orvostudományi Kar és a Klinikai Központ vezetőinek köszöntői után klinikaigazgatónk a következő szavakkal emlékezett meg egykori igazgatónkról:

„Egyetemünk, az Orvoskar és a Női Klinika egyaránt nagy hangsúlyt fektet az elődök tiszteletére. 2013-as beiktatásom idején is az volt az egyik legfontosabb célkitűzésem, hogy elődeink emlékét ápoljam. Pályám kezdetén Árvay professzor úr már nyugdíjba vonult, így munkásságát csak írásaiból és tanítványainak, azaz az én tanárainak az elmondásaiból ismerem. Minden munkatársam nevében köszönöm Árvay professzor úrnak mindazt, amit az Egyetem, az Orvoskar és a Női Klinika hírnevének öregbítésére tett. Árvay professzor úr végakarata illetve kívánsága nem egy szobor állítása volt. Ő azt szerette volna, ha emlékére egy tölgyfát ültetünk. Kevesen tudják, hogy Árvay professzor tanítómestere, Verzár Frigyes, az Orvoskar első dékánja volt az, aki a múlt század elején kijelölte a majdani campus parkjait és az intézetek és klinikák pon-





tos helyét. A jelenlegi Gyógyszertani Intézet és a Tanári Villák közötti park közepén áll egy matuzsálemi korú gyönyörű tölgyfa. A campus legszébb és legrobosztusabb tölgyfája Verzár nevét viseli. Az elmúlt 20 év többszöri sikertelen próbálkozása után az idei Föld Napján egy 20 éves előnevelt, iskolázott tölgyfát ültettünk a Kenézy Villa előtti parkba, oda ahová az Árvay-szobor tekintete néz.

Botanikusaink szerint ez a fa már biztosan hosszú életű lesz. Árvay Sándor 1951 és 1973 között volt klinikánk igazgatója. A pusztán évszámok nem sokat mondanak arról a korról annak ellenére, hogy mindkét és emlékezetes mérőköve volt a magyar egészségügynek. 1951-ben jött létre a Szakszervezetek Társadalombiztosítási Központja, a nevében ma is élő SzTK. Az 1973-as év – bármennyire is meglepően hangzik – azért különleges a magyar egészségügyben, mert akkor vált alanyi jogon ingyenessé az egészségügyi ellátás minden magyar állampolgár számára. Munkatársaim nevében köszönöm az Egyetem, a Kar és a Klinikai Központ anyagi és



erkölcsi támogatását a szobor létrehozásában. Külön köszönöm a családtagoknak, hogy a szobrot megalkotó Ecsedi Zsolt szobrászművész munkáját instrukcióikkal támogatva Árvay professzor úr lelkét is beleadták a készülő szoborba.”

A szobor leleplezését követően az alkotást és alkotóját Makoldi Sándor szobrászművész és Török Péter Ybl-díjas tájépítész mutatta be.

Emlékezés

Az Árvay-szobor és az Árvay-tölgy ünnepélyes felavatását követően emlékülést tartottunk a klinika tantermében. Bevezetőjében dr. Póka Róbert, klinikánk jelenlegi igazgatója ismertette Árvay professzor életútjának fontosabb állomásait.

Árvay Sándor 1903-ban született Debrecenben. A debreceni állami főreáliskolában érettségizett, majd a Tisza István Tudományegyetemen szerzett általános orvosi diplomát 1928-ban. 1924 és 1925 között a bécsi egyetem ösztöndíjasa volt. 1937-ben szakvizsgázott szülészeti-nőgyógyászatból. A debreceni Tisza István Tudományegyetem Kórtani Intézet gyakornoka, majd egyetemi tanársegéde volt 1928 és 1931 között. Mentora, Verzár Frigyes professzor meghívására a Bázeli Tudományegyetem Élettani Intézetének egyetemi tanársegédeként dolgozott 1930–1931 között. Hazatérése után nem volt könnyű megtalálnia helyét, munkahelyei között a debreceni Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika (1937–1938), az Abaúj-Torna Vármegye Szikszói Közkórháza Szülészeti és Nőgyógyászati Osztálya (1937–1941), a Máramarosszigeti Állami Kórház Szülészeti és Nőgyógyászati Osztálya (1941–1943) és a Gyulai Állami Kórház Szülészeti és Nőgyógyászati Osztálya (1943–1950) is szerepelt. 1950-ben lett a DOTE Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika magántanára és 1951-ben nevezték ki a klinika igazgatójává. 1954–1955 között az orvoskar dékánja volt.

„Az endokrinológia szülészeti és nőgyógyászati vonatkozásai” tárgykörben magántanári képesítést szerzett 1942-ben. Kísérletes és klinikai nőgyógyászati endokrinológiával, elsősorban a női ivari működés neurális és hormonális szabályozásának vizsgálatával foglalkozott. Nemzetközileg is új eredményeket ért el a hipotalamusz–hipofízis-rendszer hatásmechanizmusának kutatása, a mellékvese- és a pajzsmirigyműködéssel összefüggő viselkedésének feltárása terén. A nőgyógyászati hormonkezelés magyarországi bevezetője volt. Vizsgálta továbbá a női ivarszervi gümőkór hormonális megoldásait, továbbá a terhességgel összefüggő hormonális



hatásokat. Az általa bevezetett izotópos hormon-meghatározások egyes típusait még a mai labordiagnosztikában is alkalmazzák. Az 1960-as években az elsők között bírálta a korlátlan abortuszt és ismerte fel a terhesség megszakítás késői súlyos következményeit. Az orvostudományok kandidátusa fokozatot 1952-ben, az orvostudomány doktora címet pedig 1964-ben szerezte meg.

Klinikaigazgatóként, Árvay Sándor megteremtette a szülészeti-nőgyógyászati szubspecializáció alapjait. A tanszék vezetésének átadásakor, 1973-ban már endokrinológiai, gyermeknőgyógyászati, meddőségi és citogenetikai profil is működött a klinikán. Az általa felnevelt generáció tagjai közül kerültek ki az ezredforduló legkiválóbb professzorai, tanárai és főorvosai.

Árvay professzor munkássága idején számos változás következett be klinikánk életében. Az 50-es években még kevesebb, mint ezer szülés volt a klinikán, az anyai és a csecsemőhalandóságot százalékokban lehetett kifejezni. Évente alig száz nőgyógyászati nagyműtétet végeztek, s ezeknek is 0,5–1%-a volt halálos kimenetelű. Igazgatói működése végére a szülések száma 2000-re emelkedett és a csecsemőhalandóság nagyságrendekkel csökkent. Pályafutása végén évente kétszáz nőgyógyászati nagyműtét történt klinikánkon és a méheltávolítások kétharmada hüvelyi úton került elvégzésre, ami a halálozás és a szövődmények gyakoriságát is nagymértékben csökkentette.

Saját pályafutásához hasonlóan ösztönözte munkatársai külföldi tanulmányútjait és tapasztalatszerzését. Elszánt híve volt a klinikai kutatásnak és az új technológiák helyi bevezetésének. Igazgatói tevékenysége során létre jött az endokrinológiai labor. Az akkor bevezetett izotóptechnikákat még a mai laboratóriumi diagnosztikában is alkalmazzák. Az ő idejében már Takács István hüvelyfal-szöveteken termikus kontraktilitási vizsgálatokat végzett, Lampé László lepény-lokalizációs vizsgálatokat végzett hiperszenzitív perkután hőmérséklet-méréssel és Gardó Sándor Papp Zoltánnal prenatális genetikai vizsgálatokat végzett. Szintén az Árvay érában indult el az izotóplabor működése, a meddőségi szakrendelés, az onkológiai osztály, a gyermeknőgyógyászati szakrendelés, a nővédelmi tanácsadó és a genetikai tanácsadás.

Tudományos érdeklődése főként az endokrinológiára összpontosult, könyvei is ebben a témakörben jelentek meg, de a szüléset-nőgyógyászat valamennyi területén



számos közlemény tanúskodik széleskörű kutatói tevékenységéről. Tanítványai közül négyen professzorok, nyolcan osztályvezető főorvosok lettek, akik közül négyen címzetes egyetemi tanár címet is szereztek. Árvay professzor irányítása alatt 10 kandidátusi értekezés készült.

A tanítványok visszaemlékezéseinek sora Dr. Batár István előadásával vette kezdetét, aki Dr. Lampé László professzor úr Árvay professzorral kapcsolatos emlékeit tolmácsolta.

Lampé professzor úr egészségi állapota miatt levélben üdvözölte az emlékülés résztvevőit. A megemlékezések sorát Dr. Borsos Antal és Dr. Tóth Zoltán professzorok folytatták személyes emlékeiket is bemutató színes előadásaikban. Személyességéből fakadóan a legautentikusabb megemlékezést Árvay professzor úr fiától Árvay Sándortól hallhattuk. Az újságíróvá és nemzetközi teniszbíróvá vált fiúgyermek édesapjával kapcsolatos emlékei tették igazán bensőségesse egykori klinikaigazgatónk megidézését. Nagy megtiszteltetés volt számunkra, hogy emlékülésünket Árvay professzor úr lánya, Judit, valamint unokái és dédunokái is megtisztelték jelenlétükkel.

Az emlékülés második részében dr. Krasznai Zoárd, dr. Juhász Alpár Gábor, dr. Orosz László és dr. Lampé Rudolf, a klinika kiváló fiatal munkatársai tartottak jövőbe mutató tudományos előadásokat.

Az előadásokat követő svédasztalos fogadás során dr. Kiss Miklós főorvos úr archívumából láthattuk és hallhattuk újra az Árvay Sándor 90-ik születésnapján készült videófelvételt.

Nyugdíjas-találkozó a klinika könyvtárában

Több éves hagyományunkat folytatva az Árvay Emléknapi délutánján nyugdíjasainkat láttuk vendégül a klinika könyvtárában. Örömmel láttuk, hogy egykori munkatársaink nagy számban jelentek meg és jó egészségnek örvendenek. Szokásainknak megfelelően az *Évkönyv* legfrissebb kiadásával, étellel-itallal és egy jó beszélgetéssel köszöntük meg, hogy nyugdíjas éveik során is szeretettel gondolnak a klinikára.



Nagy Est IV.

Az eseménydús Árvay Emléknapot főként a fiatalabb korosztály érdeklődésére számot tartó mulatsággal zártuk a klinikamoziban.

Egy ünnepi beszéd elé



Az agrárfelsőoktatás Magyarországon 1797-ben Keszthelyen a Georgikon megalapításával kezdődött. Ezt követte 1818-ban Magyaróvár, amely ebben az évben alapításának 200. évfordulóját ünnepelte.

A debreceni agrárkar, jelenlegi nevén Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kara, szintén 2018-ban ünnepelte a felsőfokú agrárképzésnek, a kar fennállásának 150 éves évfordulóját. A kétnapos rendezvénysorozat köszöntésekre, méltatásokra, megemlékezésekre alkalmat nyújtó jubileumi ünnepséget és tudományos konferenciát foglalt magában.

Az ünnepi eseménysorozat első napján rendezett plenáris ülésen a következő neves személyiségek köszöntő beszédei hangzottak el:

Prof. Dr. Szilvássy Zoltán, rektor, Debreceni Egyetem

Prof. Dr. Komlósi István, dékán, Debreceni Egyetem MÉK

Dr. Papp László, polgármester, Debrecen Megyei Jogú Város

Dr. Nagy István, miniszter, Agrárminisztérium

Prof. Dr. Bódis József, oktatási államtitkár, Emberi Erőforrások Minisztériuma

Prof. Dr. Tözsér János, rektor, Szent István Egyetem

Prof. Dr. h.c. Peter Bielik, rektor, Szlovák Agrártudományi Egyetem

Kis Miklós Zsolt, alelnök, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

Dr. Fekete Károly, püspök, Tiszántúli Református Egyházkerület

Papi Balogh Péter igazgató 1868. október 22-én tartotta az új felsőfokú gazdasági tanintézet első évnyitó beszédét Debrecenben, ami megmaradt az utókor számára. Százötven évvel később Komlósi István dékánnak jutott az a megtisztelő feladat, hogy megemlékezzen a debreceni agrárfelsőoktatás első 150 évéről.

Ezen ünnepi beszédet közöljük most a jubileumra emlékezve.

Nemessályi Zsolt